

**JELENTÉS A NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAMOS
TANULÓK KÖRÉBEN A 2004/2005. TANÉV ŐSZI
FÉLÉVÉBEN ELVÉGZETT FELMÉRÉSRŐL ANGOL ÉS
NÉMET NYELVBŐL**

NYEK kutatócsoport

TARTALOM

TARTALOM.....	2
BEVEZETÉS	3
A MINTA	4
A FELHASZNÁLT MÉRŐESZKÖZÖK	6
Háttérkérdőív.....	6
Magyar Egységes Nyelvérzékmérő Teszt.....	6
Nyelvi tesztek.....	7
LEBONYOLÍTÁS	8
AZ OKTATÁS SZERVEZÉSI KÉRDÉSEI	8
A tanult nyelvek száma és köre.....	8
A nyelvtanárok és a tanulók aránya a csoportokban.....	10
Az idegen nyelvi oktatáshoz javasolt óraszámok.....	11
A NYEK ÉVFOLYAMON TANULÓ DIÁKOK ATTITÚDJEI	14
A tanulók általános iskolai nyelvtanulással kapcsolatos tapasztalatai	14
Mit tanulnának szívesen a diákok?.....	14
Miért jelentkeznek a NYEK évfolyamra a tanulók?	17
A HOZOTT NYELVTUDÁS ÉS MÁS KOGNITÍV KÉPESSÉGEK	20
A tanulók nyelvtudása a hozott nyelveken.....	20
A hozott nyelvtudás összefüggései más változókkal	23
ÖSSZEFOGLALÁS.....	25
IRODALOM	27
1. MELLÉKLET	28
2. MELLÉKLET	29

BEVEZETÉS

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2003. június 23-án elfogadott módosítása a 2004/2005. tanévtől lehetővé teszi a gimnáziumok és szakközépiskolák számára, hogy fenntartsák jóváhagyásával a kilencedik évfolyamon nyelvi előkészítő osztályt indíthassanak. A hat vagy nyolc évfolyammal működő gimnáziumokban a nyelvi előkészítő osztály a kilencedik évfolyam helyett másik évfolyamon is megszervezhető. A jogszabály talán leglényegesebb előírása, hogy a kötelező tanórai foglalkozások legalább 40%-át idegen (illetve nemzetiségi vagy kisebbségi) nyelvi képzésre kell fordítani. Az Oktatási Minisztérium (a továbbiakban OM) által kidolgozott és a kormány által jóváhagyott „Világ – Nyelv, az idegennyelv-tudás fejlesztése” programban a nyelvi előkészítő évfolyamon biztosított intenzív nyelvoktatás az egyik legfontosabb elem [1].

Az OM által összeállított módszertani ajánlás szerint a nyelvi előkészítő képzés (a továbbiakban NYEK) közvetlen céljai között a következők szerepelnek:

- (1) a 9. évfolyamon tanulók intenzív nyelv tanulási keretek között idegen nyelv(ek)ből olyan használható tudáshoz jussanak, amelynek birtokában tanulmányaik végén sikerrel tehetnek emelt szintű nyelvi érettségi vizsgát,
- (2) a tanulóknak kedvező attitűdöt és motivációt alakítson ki a nyelvek, a hozzájuk tartozó kultúrák és általában a nyelvtanulás iránt, illetve
- (3) a megfelelő tanítási és tanulási stratégiák alkalmazásával és átadásával a tanulók váljanak képessé nyelvtudásuk önálló fenntartására és továbbfejlesztésére.

A nyelvi előkészítő évfolyam beindításának lehetőségével a 2004/2005. tanévben több mint 400 iskola élt. Az OM számos módon - pályázatokkal, szakmai segítségnyújtással, tantervekkel, továbbképzésekkel – igyekszik biztosítani, hogy a NYEK elérje kitűzött céljait. Ezen erőfeszítések részeként kutatócsoportunk az OM megbízásából különböző szempontok alapján vizsgálja a 2004/2005. tanévben indult NYEK-es évfolyamon tanuló diákok általános iskolában szerzett nyelvtanulási tapasztalatait, a NYEK-el kapcsolatos attitűdjeit, nyelvtanulási képességeit, illetve ezek kapcsolatát a NYEK ideje alatt a nyelvtudásukban bekövetkezett változásokkal. Vizsgáljuk továbbá a NYEK évfolyamon alkalmazott

osztálytermi eljárások, illetve az egyes csoportok működési körülményeinek kapcsolatát az idegennyelv-tudás szintjének fejlődésével. Ez a szakmai jelentés a 2004. őszén elvégzett adatgyűjtés eredményeit összegzi.

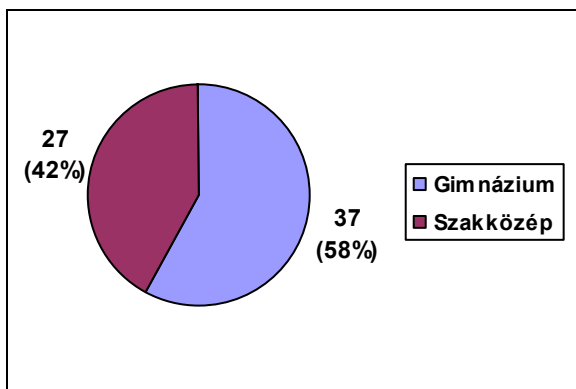
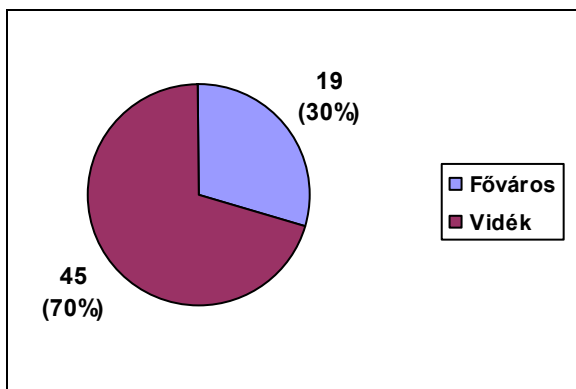
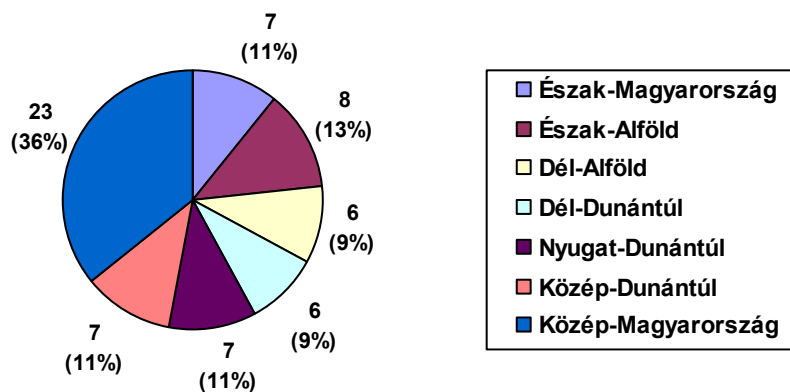
A MINTA

A felmérést takarékosági okokból nem az összes NYEK évfolyamos osztályban, hanem egy országos reprezentatív mintán végezzük el. Első lépésként az OM által az összes NYEK évfolyamot indító iskolának előzetesen kiküldött kérdőívek alapján összeállítottuk azoknak az iskoláknak a listáját, amelyek vállalták a részvételt a felmérésben. Kellemes meglepetésként a 408 iskola többsége igenlő választ adott. Ez az eredmény két okból is jelentős. Egyrészt arra utal, hogy a NYEK kedvező fogadtatásra talált az iskolák körében, másrészt lehetővé tette, hogy a minta kiválasztása a megfelelő igényességgel történjen, ami rendkívüli módon megnöveli a felmérés hitelességét.

A minta kiválasztásánál az iskolák földrajzi elhelyezkedése, és az iskolák típusa volt a két döntő szempont. A földrajzi eloszlásnál két adat állt a rendelkezésünkre: (1) az összes NYEK évfolyam régiók szerinti eloszlása, illetve (2) a fővárosi és vidéki NYEK évfolyamot indító iskolák aránya. Az iskolák típusánál a NYEK évfolyamot indító gimnáziumok és szakközépiskolák aránya ismert volt, ezért ezt a mutatószámot is figyelembe vettük a minta összeállításánál. A több száz jelentkező iskola közül a fent említett arányszámokat figyelembe véve, de egyébként véletlenszerűen választottunk ki összesen 64 iskolát, ami az összes NYEK évfolyamot indító iskolák 16 százaléka. A kiválasztott iskolák típus szerinti és földrajzi eloszlását az 1. ábra szemlélteti. A résztvevő iskolák teljes listája település szerinti ábécé sorrendben az 1. Mellékletben található. Érdekesség, hogy a véletlenszerűen kiválasztott mintába csak olyan iskolák kerültek, ahol a NYEK csoportokat a 9. évfolyamon indították. Ez azt jelzi, hogy ha országosan egyáltalán előfordul nem 9. évfolyamos NYEK képzés, az rendkívül ritkának számít.

A 2004. őszén elvégzett adatgyűjtés során az országban elindított összes NYEK évfolyamán tanuló 11834 diák közül összesen 1724 diák, vagyis a diákok 14,57 százaléka töltötte ki legalább az egyik felhasznált mérőeszközt. A részletes részvételi adatokat az 1. táblázat tartalmazza, a mérőeszközöket pedig a következő részben mutatjuk be.

1. ábra:
A felmérésben résztvevő iskolák földrajzi és típus szerinti eloszlása*

* A régiós bontásnál a fővárosi iskolák Közép-Magyarországhoz tartoznak.

**1. táblázat:
Az egyes mérőeszközöket kitöltő diákok száma**

Legalább az egyik mérőeszközt kitöltötte	1724
Háttérkérdőív	1693
Nyelvérzékmérő-teszt	1673
Kreativitás feladat	1666
Angol olvasott szöveg értése	648
Angol írás, hallott szöveg értése	650
Német olvasott szöveg értése	380
Német írás, hallott szöveg értése	376

A FELHASZNÁLT MÉRŐESZKÖZÖK

Háttérkérdőív

A felmérésben résztvevő tanulókat megkértük, hogy töltsenek ki egy rövid kérdőívet, amelyben általános iskolai nyelvtanulási tapasztalataikról, ezzel kapcsolatos attitűdjeikről, családi hátterükről, és a NYEK évfolyamra való jelentkezésük okairól kérdeztük őket. A teljes kérdőív a 2. Mellékletben található.

Magyar Egységes Nyelvérzékmérő Teszt

A tanulók nyelvtanulási képességeit a Magyar Egységes Nyelvérzékmérő Teszt (MENYÉT) segítségével vizsgáltuk [2]. A teszt kitöltése 60 percet vesz igénybe, és az alábbi négy feladatból áll:

- Rejtőző hangok. A vizsgázó 54 mássalhangzó-magánhangzó-mássalhangzó hangsort hall, és ezek átírását követi a tesztfüzetben. Ezután 20 hangsort hall, amelyekhez négy-négy különböző átírás illetve egy “egyik sem” alternatíva tartozik. A feladat kiválasztani a hangsor helyes átírását, ha az szerepel a válaszok között. Ez a feladat 10 percet vesz igénybe, és a *fonetikai kódolási képesség* mérésére készült.

- Nyelvi elemzés. A vizsgázó egy mesterséges nyelvből kap ízelítőt, néhány kifejezés és azok magyar fordításának képében. Ezt az információt felhasználva kell megoldania 20 feladatot, amelyek mindegyikében egy-egy rövid magyar kifejezést kell átültetni a mesterséges nyelvre úgy, hogy a négy alternatívából megjelöli a pontos fordítást. A feladat 25 percet vesz igénybe, és az *induktív nyelvtanulási képesség* mérésére készült.
- Szavak szerepe a mondatban. A vizsgázónak 20 feladatot kell megoldania. Mindegyik feladatnál két mondatot talál. Az első mondatban egy, míg a másodikban öt szó kiemelten jelenik meg. A feladat annak a szónak a kiválasztása, amelyik ugyanazt a szerepet tölti be a második mondatban, mint az első mondat kiemelt szava. A feladat 15 percet vesz igénybe, és a *nyelvtani érzékenység* mérésére készült.
- Szótanulás. A vizsgázók 5 percen át tanulmányozhatnak egy 24 szuahéli-magyar szópárból álló listát, majd 5 perc áll a rendelkezésükre, hogy 20 szuahéli szónak megtalálják a magyar megfelelőjét úgy, hogy kiválasztják azt öt lehetséges válasz közül. A feladat 10 percet vesz igénybe, és az *asszociatív memória* mérését célozza.

A nyelvérzék tesztet kiegészítettük egy ötödik feladattal is, amelyet korábban sikeresen alkalmaztunk a nyelvtanulás sikerének előrejelzésében egy kommunikatív megközelítést alkalmazó nyelvi csoportnál [3]. Ebben az ötödik feladatban a diákokat arra kértük, hogy adott időn belül soroljanak fel minél több dolgot, ami "piros", illetve olyan dolgokat, amelyek "laposak". Ez a feladat kreativitástesztetek részeként jelenik meg a szakirodalomban, és abban különbözik a MENYÉT feladataitól, hogy nem csak egyetlen helyes megoldása van. Az ilyen teszteket általában a divergens gondolkodás mérésére használják, mely képesség a kommunikatív nyelvoktatás során előnyhöz juttathatja a diákokat bizonyos feladattípusoknál.

Nyelvi tesztek

Tekintettel arra, hogy a tanulók közül sokan már az általános iskolában is tanultak angolul vagy németül, szükséges volt a haladó, pontosabban a nem kezdő csoportokba járó diákok nyelvi szintjének felmérése. Erre a célra Nikolov Marianne kutatócsoportja által kidolgozott nyelvi teszteket használtuk fel [4]. A tesztek a diákok olvasási készségét, íráskészségét és hallás utáni értését vizsgálták angol és német nyelven. A hallás utáni értés és az irányított fogalmazási feladatok egyazon tesztfüzetben kaptak helyet. Az olvasott szöveg értését mérő tesztfüzet A és B változatban készült, amelyek csak a bennük található feladatok sorrendjében tértek el egymástól. A két tesztfüzet kitöltése 45-45 percet vesz igénybe.

LEBONYOLÍTÁS

Az iskolák a sokszorosított mérőeszközöket az OM-tól postán kapták meg egy részletes lebonyolítási útmutatóval, valamint a MENYÉT hanganyagát és az idegen nyelvi hallott szöveg értését mérő feladatokat tartalmazó CD-vel. A diákok tanórai keretben, iskolai felügyelet mellett 2004. novemberének második hetében töltötték ki a papír-ceruza anyagokat. Az iskolák minden diáknak központilag megadott séma szerinti kódot adtak. A kitöltött és lekódolt dokumentumok az Oktatási Minisztériumba postán kerültek vissza. Az objektíven nem értékelhető írásfeladat értékelésére központilag, azonos szempontsor segítségével került sor, az értékelők tréningjét követően. A tréning során a diákok írásaiból véletlenszerűen kiválasztott írásokat első körben két gyakorlott értékelő pontozta, majd ezek közül különböző szintű írásokat újból értékelték. A közösen standardizált mintafeladatok szolgálták a további értékelés alapjául az értékelést végző szakértők számára. Az adatok számítógépbe történő bevitele, rendszerezése és elemzése szintén központilag történt. A projekt lebonyolításában és az adatok értékelésében összesen nyolc szakember vett részt.

AZ OKTATÁS SZERVEZÉSI KÉRDÉSEI

A tanult nyelvek száma és köre

Az OM módszertani ajánlása szerint, azokon a NYEK évfolyamokon, ahol a feltételek adottak, ideális esetben minden diáknak két idegen nyelvet kellene tanulnia. Ezek közül az egyiket lehetőleg magasabb óraszámban. Az ajánlás szerint „Két idegen nyelv ismerete növeli a fiatalok versenyképességét és hozzájárul ahhoz, hogy megvalósíthassuk az európai háromnyelvű polgár (anyanyelv és kettő idegen nyelv) eszményét” [1].

A felmérés eredményei alapján úgy tűnik, hogy az iskolák többsége a háromnyelvű polgár eszményét nem a NYEK évfolyam keretei között szándékozik megvalósítani, hiszen a diákok többsége csak egy idegen nyelvet tanul. A felmérésben résztvevő 64 iskola közül mindössze 9 NYEK évfolyamán tanultak 2 nyelvet a diákok, ami csupán a résztvevő iskolák 14 százaléka. Számos magyarázat kínálja magát erre a jelenségre. A legnyilvánvalóbb az elérhető erőforrások hiánya. Másodsor, előfordulhat az is, hogy az egy nyelvet tanító iskolák úgy gondolkodnak, hogy a NYEK évfolyamon egy év alatt elvégzik azt, amit egyébként négy év alatt, majd a 10-13. évfolyamon egy másik nyelvre koncentrálnak. Egy harmadik eshetőség, hogy a szülők és a diákok nyomására dönt úgy az iskola, hogy csak egy nyelvet

oktat a NYEK évfolyamon. Végül az is elképzelhető, hogy néhány helyen a jogszabály téves értelmezése okozza a gondot, hiszen a törvény szövegében „az adott nyelvről” esik szó, ami. Ennek azonban igen csekély a valószínűsége, ráadásul az OM ajánlás egyértelműen több idegen nyelv oktatását javasolja, ahol erre lehetőség van.

Az erőforrások hiányára vonatkozóan megállapíthatjuk, hogy a válaszadó iskolák több mint felében biztosan nem ez okozza a gondot. Ugyanis 28 olyan iskola van a mintában, ahol az indított két nyelvi csoport két különböző nyelvet tanul, de egyikben sem tanulnak két nyelvet a diákok. Ha figyelembe vesszük, hogy 55 olyan iskola van, ahol csak egy nyelven tanulnak, akkor a 28 iskola 51 százalékos arányt jelent. Ezekben az iskolákban nyilvánvalóan megoldható lenne, hogy a két csoport „elcseréljen” néhány nyelvórát, tehát az egy idegen nyelv oktatását valamilyen más körülmény eredményezi.

A második magyarázat csak spekuláció, hiszen az iskolák 10-13. évfolyamokra szóló terveikről nincsenek adataink. A harmadik magyarázatra, miszerint a diákok igénye alapján hozták meg az iskolák döntésüket, a jelentésben később még visszatérünk. Annyi bizonyos, hogy a jelenlegi helyzetben az iskolák egy jelentős része úgy dönt, hogy nem oktat két idegen nyelvet a NYEK évfolyamon, annak ellenére, hogy ezt elvileg megtehetné. Ennek pontos okát a jelenleg rendelkezésünkre álló adatokból nem lehetséges megállapítani, ezért ezen a területen további vizsgálatokra van szükség.

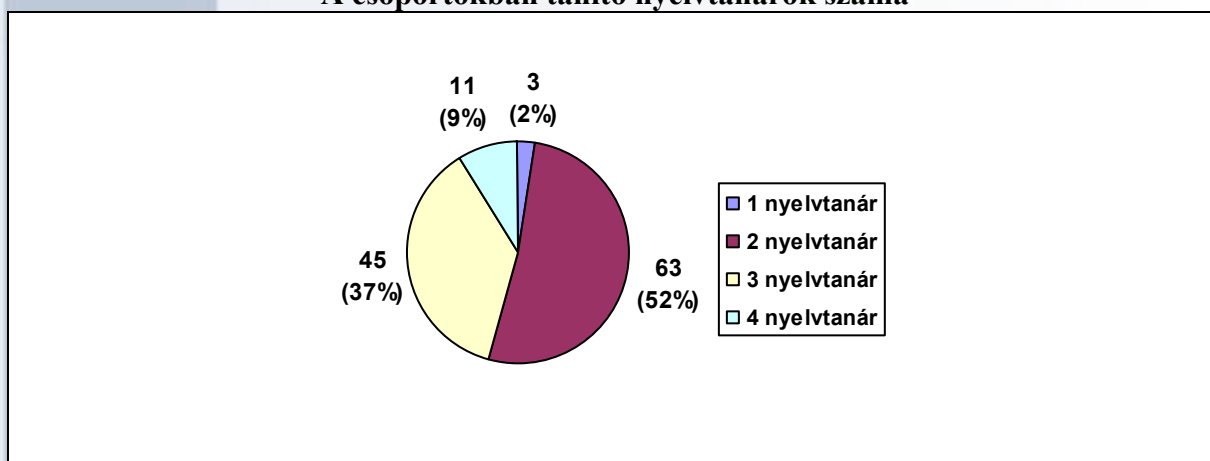
A tanult nyelvek körét illetően megállapíthatjuk, hogy az angol és a német a hagyományoknak megfelelően szinte egyeduralkodónak számít a középiskolákban. Az angolt a felmérésben résztvevő diákok 66,7 százaléka, míg a németet a diákok 33,3 százaléka tanulta első nyelvként. Ez az arány megegyezik az országos adatokkal, amelyek arra is fényt derítenek, hogy a NYEK évfolyamokon mindössze az iskolák 1 százalékában tanítanak valamilyen más idegen nyelvet. Ha figyelembe vesszük, hogy ezek között találunk nemzetiségi iskolákat, ahol a nemzetiségi nyelvet, és egyházi iskolákat, ahol a latint találjuk idegen nyelvként, akkor megállapíthatjuk, hogy ezen a területen még jelentős fejlődésre van szükség, különben a háromnyelvű polgár ideálja az átlag számára a magyar-angol-német nyelvű polgárra egyszerűsödik. Különösen fontos ez, ha meggondoljuk, hogy a szabad döntés lehetősége az egyik legfontosabb motiváló erő az élet bármely területén. Az adatok tükrében elmondhatjuk, hogy ha valakinek valamely okból nem felel meg az angol vagy a német nyelv, akkor igen nehéz helyzetbe kerül, ha két idegen nyelvet szeretne elsajátítani.

A nyelvtanárok és a tanulók aránya a csoportokban

A csoportok létszámával kapcsolatban két ajánlást fogalmaz meg a korábban már meghivatkozott OM dokumentum. Egyrészt a közoktatási törvényben meghatározott maximális osztálylétszám felénél ne legyenek nagyobb létszámúak a csoportok, másrészt lehetőség szerint minden csoportban több nyelvtanár vegyen részt a munkában.

A nyelvtanárok számát illetően teljesülni látszik az OM ajánlása. A 2. ábrán látható diagram szerint a csoportok többségében 2 vagy 3 nyelvtanár is foglalkozik a tanulókkal. A 122 csoportból mindössze háromban kell egyedül megbirkóznia a nyelvtanárnak az intenzív nyelvoktatás támasztotta követelményekkel. 11 csoportban (ez a csoportok 9 százalékát jelenti) azonban 4 nyelvtanár is tanít. A nyelvtanárok számának megoszlását illetően a németes illetve angolos csoportok között az alkalmazott χ^2 (khi-négyzet) próba során nem találtunk statisztikailag szignifikáns eltérést.

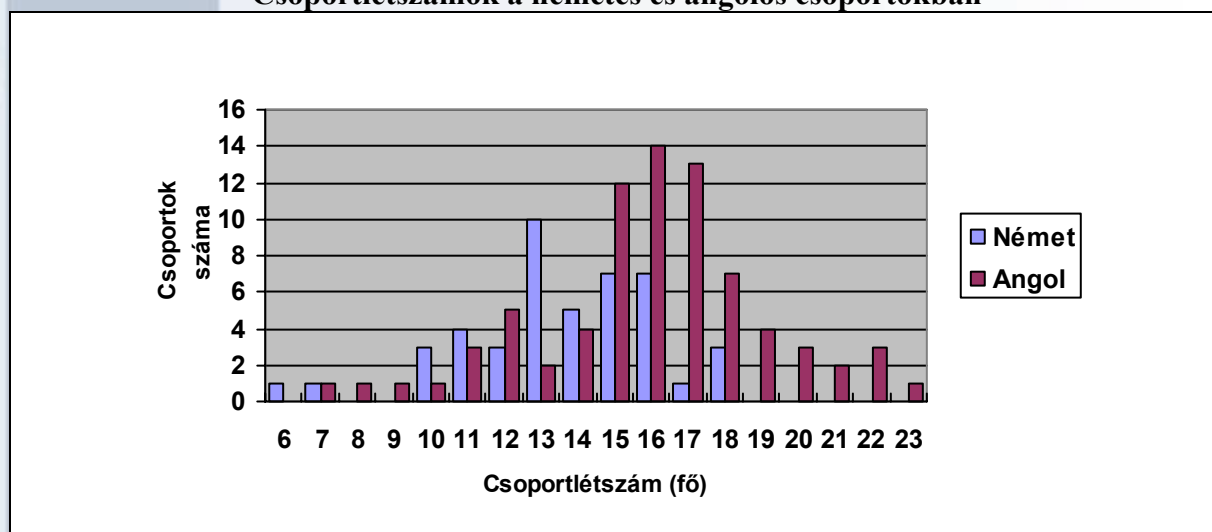
2. ábra:
A csoportokban tanító nyelvtanárok száma

A 2. ábrán csak a magasabb óraszámú tanult nyelvvel kapcsolatos arányokat tüntettük fel. Ennek oka, hogy az alacsonyabb (maximum heti 5) óraszámú tanult nyelv oktatásával kapcsolatos teendőket a minta minden ilyen csoportjában egységesen egy tanár látja el.

A 9-13. évfolyamokon a maximális osztálylétszám 35 fő lehet, a csoportokra bontásnál a csoportok maximális létszáma pedig nem haladhatja meg az osztálylétszám felét, vagyis a maximális 35 fős osztálylétszámot figyelembe véve a 18 főt. A felmérésben résztvevő iskolák majdnem mindegyike két csoportot indított, ami a nyelvoktatás hatékonyságának szempontjából kedvező, és egybevág az OM ajánlásával. A csoportlétszámokat a 3. ábrán részleteztük külön feltüntetve a németes és az angol csoportokat. Látható, hogy a csoportlétszámok széles skálájával találkozunk mindkét nyelv esetében. Kíváncsi módon azonban, hogy míg a németes csoportoknál az iskolák megmaradtak a törvény adta kereteken belül, az angol csoportoknál találkozunk 23 fős csoporttal is. A németes csoportok létszáma lényegesen alacsonyabb az angolosokénál. Ezért valószínűleg az angol nyelv népszerűsége okolható, tehát az adott területen a NYEK évfolyamra jelentkezők közül szívesebben tanulnak angolul a diákok.

3. ábra:
Csoportlétszámok a németes és angol csoportokban

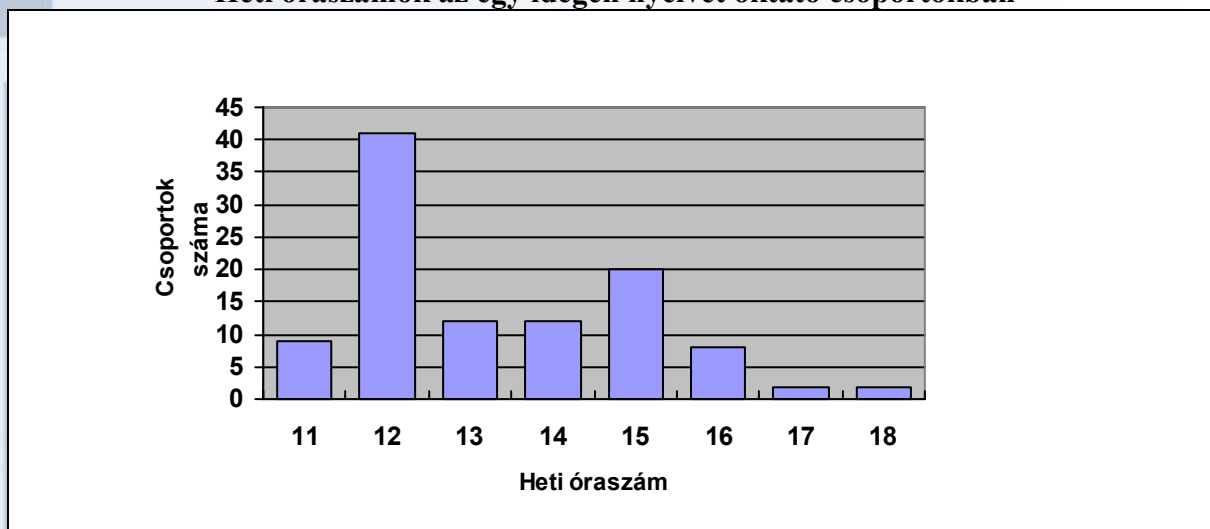

Az idegen nyelvi oktatáshoz javasolt óraszámok

Az OM ajánlás szerint a NYEK évfolyamot indító iskolák négy különböző változat szerint határozhatják meg, hogy milyen óraszámokban tanítsák az egyes nyelveket. A négy változat tulajdonképpen csak két változat az óraszámokat illetően, attól függően, hogy a csoportban a diákok egy vagy két idegen nyelvet tanulnak. Az előbbi esetben, a törvényben előírt 40%-os óraszámot, vagyis legalább 11-12 órát javasol az OM, az utóbbi esetben pedig arra hívja fel a figyelmet, hogy a második idegen nyelv oktatása is legalább heti 4-5 órában történjen.

A 4. ábrán az egy idegen nyelvet oktató csoportok óraszám eloszlását láthatjuk. Úgy tűnik, hogy az egy idegen nyelvet tanuló diákok minden esetben megfelelő óraszámokban foglalkoznak az adott nyelvvel. A heti óraszámok közül kiemelkedik a heti 12 óra, amely egybeesik az OM által javasolt órással. Egy másik népszerű választás a heti 15 óra (napi 3 óra?), de olyan csoport is akadt, amelyikben a diákok heti 18 órában tanulják az idegen nyelvet.

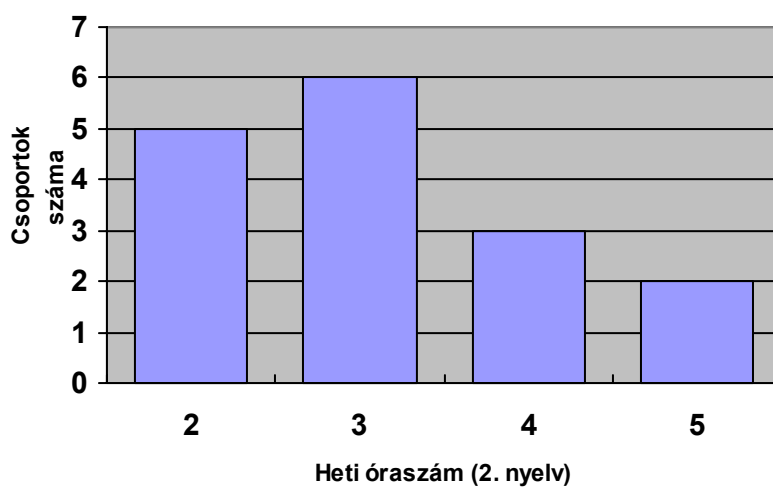
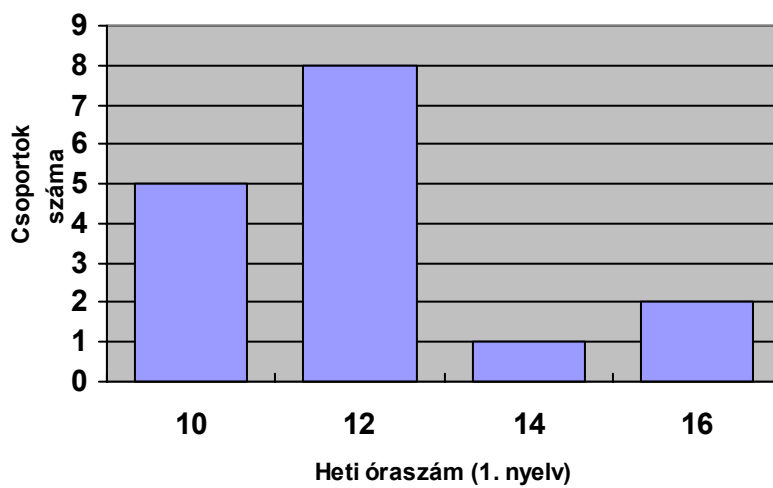
4. ábra:
Heti óraszámok az egy idegen nyelvet oktató csoportokban

Az 5. ábra a két idegen nyelvet oktató csoportok óraszám eloszlását mutatja be a nagyobb és a kisebb órással tanított nyelvek esetében. Figyelemre méltó, hogy míg a nagyobb órással tanított nyelv heti órással jelentősen meghaladják az OM által minimálisan javasolt heti 7-8 órát, a második idegen nyelvet a két nyelvet oktató csoportok több mint kétharmadában (11 csoport a 16 csoportból) csak heti 2-3 órában tanítják. A második nyelv tehát mostohább elbánásban részesül, mint ahogy azt az OM ajánlása alapján várható lenne.

Az órással mellett véleményünk szerint érdemes lett volna arra nézve is valamilyen ajánlást megfogalmazni, hogy a hozott nyelvet kezdő vagy haladó csoportban tanulják-e a diákok, hiszen elképzelhető, hogy egy diák több éven át tanul egy nyelvet az általános iskolában, majd ezután a NYEK évfolyamon az adott nyelvből egy kezdő csoportban unatkozva végig az első órákat, heteket vagy hónapokat. Hogy ez csak elméleti vagy reális veszély-e, arról a felmérés jelen szakaszában nem tudunk beszámolni.

5. ábra:
Heti óraszámok a két idegen nyelvet oktató csoportokban

A NYEK ÉVFOLYAMON TANULÓ DIÁKOK ATTITÚDJEI

A tanulók általános iskolai nyelvtanulással kapcsolatos tapasztalatai

A NYEK egyik deklarált célja, hogy pozitív attitűdöket alakítson ki az idegen nyelvek tanulása iránt. A NYEK évfolyamra érkező diákok azonban az általános iskolában sok esetben már 8 éven át tanultak egy-egy idegen nyelvet, ezért kíváncsiak voltunk, hogy milyen emlékekkel rendelkeznek erről az időszakról.

A tanulók nyelvtanulási attitűdjeit négy különböző ellentétes jelentésű jelző-pár („kellemes-kellemetlen”, „érdekes-unalmas”, „felesleges-hasznos”, „jó-rossz”) segítségével mértük fel ötfokú skálákat használva. A felhasznált négy jelző-párból egy skálát készítettünk. A négy itemből álló skála Cronbach alfa értéke 0,81 lett, ami az itemek alacsony számát tekintve jó értéknek mondható. Az ötfokú skálán a tanulók átlaga 3,70 pont lett (a szórás értéke 0,85 pont). Bár ez az érték pozitív, a résztvevők véleménye éppen hogy csak elmozdul a „jó osztályzat” felé. A NYEK évfolyamon dolgozó tanároknak tehát bőven maradt lehetőségük a diákok attitűdjeinek javítására. A jelentésben még visszatérünk arra, hogy ez az érték milyen jelentőséggel bír az általános iskolai idegen nyelvi oktatás számára.

Mit tanulnának szívesen a diákok?

Korábban már láttuk, hogy milyen nyelveket tanulnak a diákok a NYEK évfolyamokon. Azt is megállapítottuk, hogy döntő többségük csak egy idegen nyelvet tanul. De mit gondolnak erről a tanulók? A háttérkérdőívben megkértük a diákokat, írják le, hogy hány (egy vagy kettő) nyelvet tanulnának a NYEK évfolyamon, és mely nyelveket tanulnák szívesen, ha ez a két döntés csak rajtuk múlna.

2. táblázat:

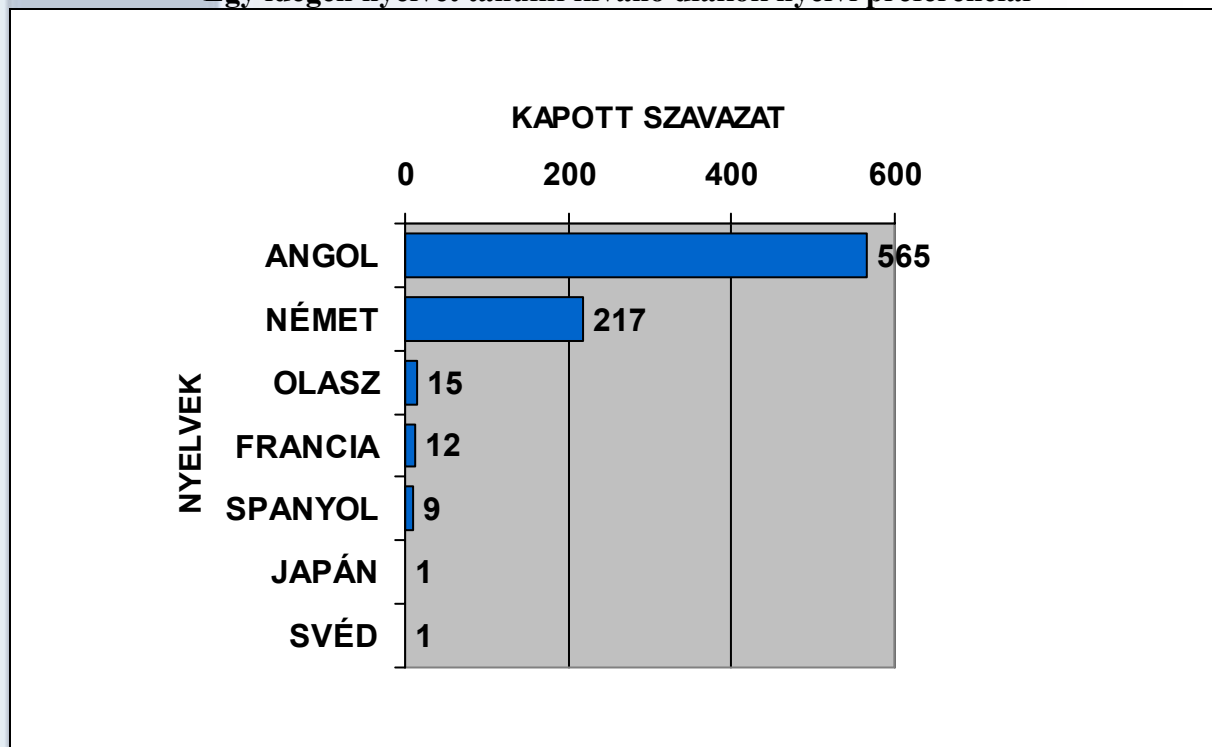
A diákok megoszlása a tanulni kívánt nyelvek száma és a képzési típus szerint

	Szakközép	Gimnázium	Összesen
1 nyelvet tanulna	362	460	822
2 nyelvet tanulna	322	549	871

A tanult nyelvek számát illetően a válaszadó diákok kicsivel több mint fele, pontosabban 51,44 százalék tanulna két idegen nyelvet, míg a fennmaradó 48,56 százalék az egy idegen nyelv mellett tette le a voksát. Ez az arány a szakközépiskoláknál az egy, a gimnáziumoknál a két idegen nyelv felé billen el. A pontos értékek a 2. táblázatban láthatók. Itt emlékeztetünk arra az eredményre, miszerint a felmérésben résztvevő iskolák mindössze 14 százaléka oktat két idegen nyelvet a NYEK évfolyamon. A diákok részéről az igény ennél jóval nagyobb arányt indokolna.

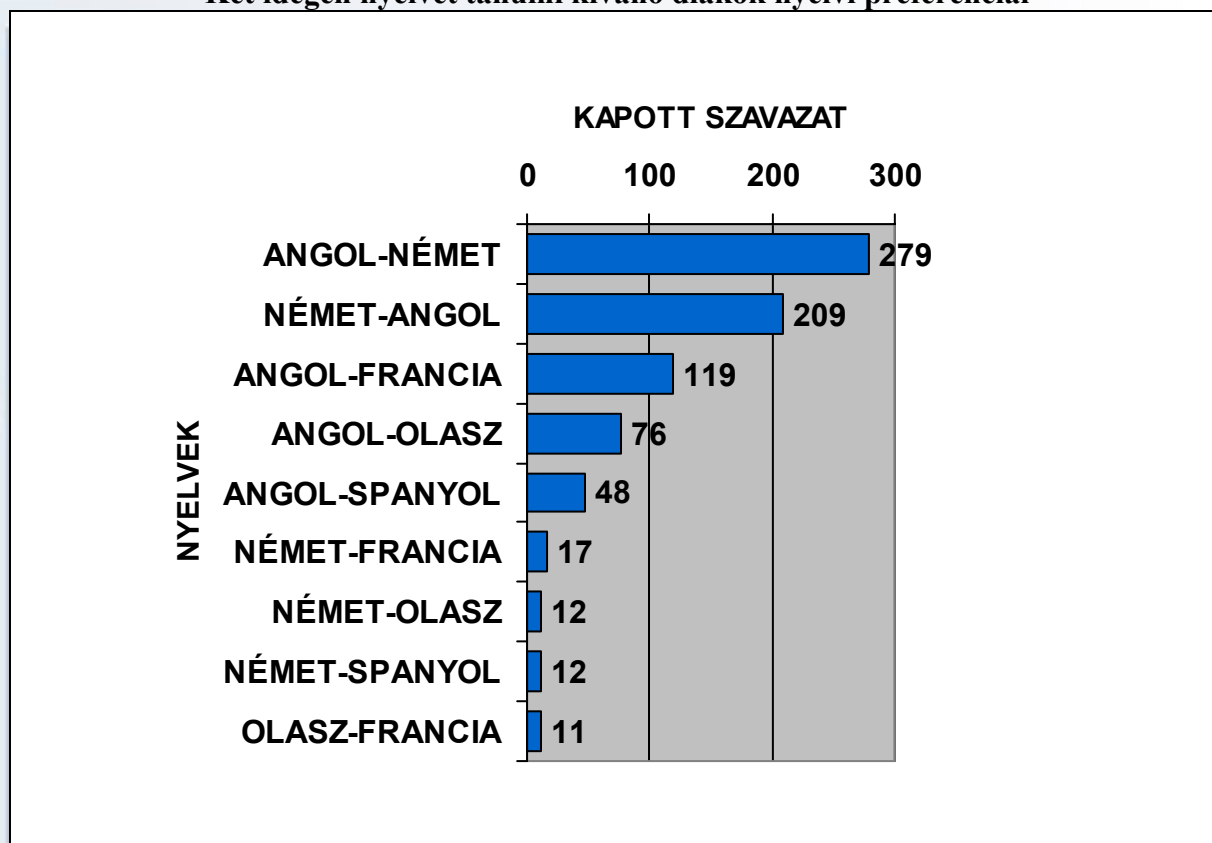
A tanulni kívánt nyelvek körét illetően különbséget kell tennünk az egy, illetve a két nyelvet tanulni kívánó diákok között. Azok, akik megelégednének egy idegen nyelvvel is, elsősorban az angolt, másodsorban a németet választották. A pontos értékek a 6. ábrán láthatók. A maradék szavazatok 1-2 százalékát kapta az olasz, a francia, illetve a spanyol nyelv. Ezeken kívül mindössze a japán és a svéd nyelv került be az egyedülként tanulni kívánt nyelvek közé, mindegyik 1-1 szavazattal. Látható, hogy az egyetlen idegen nyelv kiválasztása igen szűk merítésből történik. Az angol nyelv választásának népszerűsége egybeesik a nemzetközi trenddel, amely szerint az angol a legkeresettebb világnyelvvé vált.

6. ábra:
Egy idegen nyelvet tanulni kívánó diákok nyelvi preferenciái

Kicsit jobb a helyzet azoknál, akik két idegen nyelvet is tanulnának. Ugyan itt is az angol és a német kétféle kombinációja vezeti a listát, látható, hogy a diákoknak jelentős hányada a németet tartotta fontosabbnak, amennyiben lehetőséget kapna az angol nyelv tanulására is. További érdekesség, hogy az angol-francia párosítást a két idegen nyelvet tanulni vágyó diákok közül 119-en választották, ami a szavazatok majdnem 14 százalékát jelenti. A nyelvpárokra leadott szavazatok további sorrendje a 7. ábrán látható.

7. ábra:
Két idegen nyelvet tanulni kívánó diákok nyelvi preferenciái

Az ábrán csak azokat a párosításokat tüntettük fel, amelyek legalább a szavazatok 1 százalékát megkapták. Megfigyelhető, hogy az angol-egyéb párosítások megelőzték a hasonló német-egyéb párosításokat. A sort az olasz-francia párosítás zárja, ami az egyetlen olyan 1 százalék feletti szavazatot kapott párosítás volt, ami sem az angol sem a német nyelvet nem tartalmazta. Ezek az adatok jól szemléltetik, hogy a diákok egy jelentős része szívesen tanulna az angol vagy a német mellett valamilyen más európai nyelvet is.

Nem látszik az ábrán, de az adatok alapján elmondható, hogy amint a német vagy az angol megjelenik a választott nyelvek között, akkor a második nyelvet illetően a diákok kívánságlistáján megjelennek a kevésbé elterjedt nyelvek is. Így szavazatot kapott többek között az orosz, a japán, a kínai, a finn, a norvég, a portugál, az arab, a török, a lengyel, és a lista még folytatódik. Bár ezek inkább egyedi esetek, jól tükrözik azt a tendenciát, hogy egy szokásos "hasznos" nyelv mellé szívesen választanának a diákok valamilyen kevésbé gyakori nyelvet is. Mindezek az adatok igen hasonlóan alakulnak a kilencvenes években két alkalommal felmért nyolcadikos diákok igényeivel [6].

Miért jelentkeznek a NYEK évfolyamra a tanulók?

Bár a NYEK évfolyamnak megvannak a maga kinyilatkoztatott céljai, súlyos hiba lenne figyelmen kívül hagyni azokat a tényezőket, amelyek hatására a diákok a NYEK mellett döntöttek. Ha az ő elvárásainak nem tud megfelelni ez a képzési forma, akkor aligha várható, hogy a NYEK elérje kitűzött céljait.

A háttérkérdőívben arra kértük a diákokat, hogy 23 indokkal kapcsolatban egy ötfokú skálán jelezzék, hogy milyen fontos szerepet játszott az adott szempont abban, hogy a NYEK évfolyamra jelentkeztek. Az indokokat előzetes tájékozódás alapján állítottuk össze. Természetesen lehetőséget adtunk a diákoknak, hogy további indokokat is megadjanak. A diákok válaszaik mögött meghúzódó látens struktúrák feltárása céljából a 23 változót faktorelemzésnek vetettük alá. Az elemzés 7 dimenziót tárt fel, amelyek szerkezetét a 3. táblázat szemlélteti. Az F1-F7 jelölésű faktorok alatt látható számok azt mutatják meg, hogy az adott kérdés milyen szoros összefüggésben van az adott faktorial. Az áttekinthetőség kedvéért a kérdéseket nem a kérdőívben szereplő sorrendjükben, hanem a megfelelő faktorok szerint csoportosítva tüntettük fel a táblázatban.

A faktorelemzés egyik legfontosabb lépése, hogy a megjelenő struktúrákat értelmezzük, amiben minden esetben az adott faktorial összefüggésben lévő változók (jelen esetben a kérdőív kérdéseinek) közös vonásai vannak segítségünkre. Példaként vegyük az F2 faktort, amivel a táblázat szerint a „nem annyira ment a nyelvtanulás” (13.) illetve a „kicsit nehezebben megy a nyelvtanulás” (3.) kérdések hozhatók összefüggésbe. A faktor mögött ebben az esetben nyilvánvalóan a diákok saját nyelvtanulási teljesítményükkel való elégedetlenség (vagy éppen elégedettség) húzódik meg a háttérben, vagyis ez döntötte el, hogy alacsonyabb vagy magasabb értékkel válaszoltak ezekre a kérdésekre. A faktorok értelmezése persze nem mindig ilyen egyszerű feladat.

**3. táblázat:
A NYEK évfolyamra jelentkező diákok orientációi**

		FAKTOROK*						
Azért jelentkeztem a nyelvi előkészítő osztályba, mert...		F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
11.	...külföldön vagy egy külföldi cégnél szeretnék majd dolgozni.	0,84						
23.	...külföldön szeretnék továbbtanulni.	0,60						
8.	...sokat szeretnék majd külföldre utazni.	0,52						
21.	...szeretnék összebarátkozni külföldiekkel.	0,37						
1.	...a választott pályámon egy idegen nyelvet kell majd használnom.	0,37						
13.	...nem annyira ment a nyelvtanulás, és szerettem volna felzárkózni.		0,84					
3.	...nekem kicsit nehezebben megy a nyelvtanulás, mint másoknak.		0,68					
14.	...szeretném megérteni a külföldi filmeket és zeneszámokat.			0,87				
10.	...idegen nyelvű könyveket és magazinokat szeretnék olvasni.			0,39				
17.	...a nyelvvizsgákért pontokat adnak a főiskolai/egyetemi felvételin.				0,78			
15.	...mert a főiskolán/egyetemen úgy is le kell tennem egy nyelvvizsgát.				0,72			
16.	...így nem kell magántanárhoz járnom nyelveket tanulni.				0,43			
2.	...ha meglenne a nyelvvizsgám, utána mással tudnék foglalkozni.				0,31			
12.	...nem tudom mi akarok lenni, és addig is valami hasznosat csinállok.				0,21			
20.	...ugyanebbe az iskolába jártam eddig is.					0,68		
19.	...annál a tanárnál tanulhatom a nyelvet, akinél nyolcadikban.					0,65		
6.	...szeretek nyelveket tanulni.						0,59	
22.	...jól ment a nyelvtanulás, szeretnék még jobban tudni egy nyelvet.						0,52	
18.	...szeretnék minél több idegen nyelven beszélni.						0,47	
9.	...az általános iskolai tanáraink ezt tanácsolták.							0,53
5.	...a szüleim ezt javasolták.							0,46
4.	...az egyik barátom is ide jelentkezett.							0,33

* A faktorok értelmezését lásd a szövegben.

A felmért NYEK évfolyamos diákok esetében összesen hétfajta indokcsoporttal találkozunk:

- Külföldi kapcsolat (F1). A diák valamilyen módon külföldiekkel szeretne kapcsolatba kerülni, amihez nélkülözhetetlen az idegen nyelv ismerete.
- Felzárkózás (F2). A diák arra számít, hogy a NYEK évfolyamon behozhatja meglévő lemaradását.
- Kultúra (F3). A diákokat a különféle csatornákon érkező idegen nyelven elérhető kulturális információk vonzzák.
- Követelmény teljesítése (F4). A diák fő célja valamilyen idegen nyelvi követelmény teljesítése, különös tekintettel a nyelvvizsgára.
- Folytonosság (F5). A diák a megszokott környezetben tanulhatja tovább az idegen nyelvet.
- Nyelvtanulás szeretete (F6). A diákokat maga a nyelvtanulás vonzza, az számára kellemes elfoglaltságot jelent.
- Mások hatása (F7). A diák más, számára fontos személyek hatására jelentkezett a NYEK évfolyamra.

Ha a diákok adott faktoron belüli kérdésekre adott válaszait átlagoljuk, akkor az így kapott hét látens változót rangsorolhatjuk aszerint, hogy mennyire népszerű indokkal állunk szemben. A rangsor a 4. táblázatban látható.

**4. táblázat:
A faktorok fontossági sorrendje**

Helyezés	Faktor	Átlag	Szórás
1.	Nyelvtanulás szeretete (F6)	3,87	0,84
2.	Követelmény teljesítése (F4)	3,74	0,77
3.	Külföldi kapcsolat (F1)	3,50	0,78
4.	Kultúra (F3)	2,91	1,06
5.	Felzárkózás (F2)	2,47	1,18
6.	Mások hatása (F7)	2,26	0,80
7.	Folytonosság (F5)	1,32	0,67

Látható, hogy bár örvendetes módon a nyelvtanulás szeretete áll az első helyen, annak átlagos értéke, ahogy azt korábban már láttuk az általános iskolai nyelvtanulással kapcsolatban, most sem éri el a „négyes” osztályzatot. Az első helyezettet szorosan követi a negyedik faktor, amelyen minél magasabb pontszámot ér el valaki, annál fontosabbnak tartja valamely nyelvi követelmény teljesítését, különösképpen egy nyelvvizsga megszerzését, amivel aztán más, az idegennyelv-tanulással nem kapcsolatos előnyökhöz juthat. Figyelembe véve, hogy a NYEK évfolyamnak célja, hogy a diákokat felkészítse az államilag elismert nyelvvizsgával egyenértékű emelt szintű érettségi megszerzésére, összhangban vannak az igények és a célok. Elgondolkoztató azonban, hogy ennek a faktornak a részeként jelentek meg a "valami mással tudnék foglalkozni" (2.) és a "nem tudom, mi akarok lenni" (12.) indokok is. Kicsit lemaradva, de azért dobogós helyen találjuk a külfölddel kapcsolatos F1 faktort, ami szintén közel áll azokhoz a törekvésekhez, amelyek életre hívták a NYEK évfolyamokat.

A kultúra faktor amolyan langyos vízként jelent meg a felmérésben, vagyis összességében „fontos is, meg nem is”. A fontossági sorrend alsóházát a felzárkózás faktor vezeti, ami azt jelenti, hogy sokan azért választják a NYEK évfolyamon folyó intenzív nyelvtanulást, mert azt remélik, hogy ledolgozhatják az általános iskolai tanulmányaik során összeszedett hátrányukat. A NYEK évfolyam esélyegyenlőséget támogató törekvéseivel egybecseng mindez. A mások hatása faktor hatodik helye azt sugallja, hogy a középiskolába jelentkező diákoknak már van elképzelésük a jövőjükéről, és ezt a véleményt csak kevésbé képes befolyásolni a környezetük. A sort a folytonosság faktor zárja. Ez nem meglepő, hiszen ez a szempont csak ott válhat fontossá, ahol a folytonosság feltételei eleve adottak. Ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy a táblázatban látható értékek átlagok, és természetesen a tényleges egyéni fontossági sorrendek ettől eltérhetnek. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy voltak olyan diákok, akiknél a folytonosság faktor ötös osztályzatot kapott, tehát számukra a legnagyobb fontossággal bírt.

A HOZOTT NYELVTUDÁS ÉS MÁS KOGNITÍV KÉPESSÉGEK

A tanulók nyelvtudása a hozott nyelveken

A nyelvtudás három mért készsége közti összefüggéseket (korrelációs együtthatókat) az 5. táblázat szemlélteti. Az eredmények statisztikailag szignifikánsak, ezt külön nem jelöljük. Az összefüggés két készség között annál erősebb, minél nagyobb a kettő közötti összefüggést jelző érték.

Az angol és a német nyelvi készségeknél is megfigyelhető, hogy az egyes készségek közötti összefüggések nem túl szorosak. Az írás és olvasás készségek közötti összefüggések erősebbek, mivel mindkettő a grafikus készségek csoportjába tartozik. A beszédértés és a másik két készség közti összefüggések lazábbak, ami köszönhető annak is, hogy a beszédértés teszteken elért pontszámok kevésbé diszkrimináltak a diákok között, vagyis a szórás meglehetősen alacsony volt (vö. a 6. táblázat adataival). Ennek magyarázata abban rejlik, hogy a beszédértést mérő feladatok szintje alacsonyabb volt a másik két készséget mérő feladatokénál, ugyanis előzetes felmérésekből tudható, hogy a hazai iskolai nyelvtanítás mostohagyereke a hallott szöveg értésének fejlesztése. A nem túl szoros összefüggések arra is utalhatnak, hogy az általános iskolai nyelvoktatásban egyes készségek nagyobb szerephez juthatnak, mint mások, és ez az adott pedagógustól is függ. Továbbá azt is jelzik, hogy indokolt az egyes készségek külön mérése, hiszen eltérnek a teljesítmények. Úgy tűnik, hogy a készségek közti tudásszintek kiegyenlítésének feladata jórészt a középiskolai nyelvoktatásra marad, mivel az általános iskolák, deklarált tantervi céljaikkal ellentétben, nem a beszédértés és beszédképesség fejlesztésére helyezik a hangsúlyt.

5. táblázat:

A nyelvi tesztek egyes részei közötti összefüggések (*r*)

	Angol olvasás	Angol Írás	Angol Hallás	Német olvasás	Német írás	Német hallás
Angol olvasás	1,00	0,76	0,59			
Angol írás	0,76	1,00	0,56			
Angol hallás utáni értés	0,59	0,56	1,00			
Német olvasás				1,00	0,68	0,38
Német írás				0,68	1,00	0,32
Német hallás utáni értés				0,38	0,32	1,00

Az országos átlageredményeket százalékpontban, készségek szerinti bontásban de az összpontszámok adatait is megadva mutatjuk be a 6. táblázatban. A vizsgált diákok teljesítményét egy 2002-ben végzett országos reprezentatív mintán végzett felmérés [5] nyolcadik osztályosainak eredményeivel összevetve megállapítható (lásd a 7. táblázatot), hogy a NYEK évfolyamra járó diákok nyelvi teljesítménye mindkét nyelvből lényegesen magasabb az országos átlagnál, és a szórások alacsonyabbak. A három nyelvi készségen nyújtott teljesítmények részben hasonlóképpen alakultak. A könnyebb hallott szöveg értését mérő feladatok eredményei a legmagasabbak, míg az olvasási és írásfeladatokon elért teljesítmények a NYEK évfolyamos diákok esetében jóval szorosabb kapcsolatban vannak egymással. Hasonló megállapítást tehetünk az OKÉV 2003-ban 6. és 10. évfolyamon felmért eredményeivel egybevetve a NYEK évfolyamon mért nyelvi teljesítményeket.

6. táblázat:

A felmérésben résztvevő NYEK évfolyamos tanulók nyelvi teszteken elért eredményeinek átlaga a hozott nyelveken készségek szerinti bontásban (%)

	ANGOL		NÉMET	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
OLVASÁS	68,63	19,73	59,64	18,29
ÍRÁS	65,25	25,79	63,46	24,13
HALLÁS	92,91	9,79	77,87	13,28
ÖSSZES	72,47	17,91	64,84	16,30

7. táblázat:

Nyolcadikos tanulók országos átlaga angol és német nyelven 2002-ben (%)

	ANGOL		NÉMET	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
OLVASÁS	53,19	25,89	51,31	24,38
ÍRÁS	33,70	27,58	33,01	30,74
HALLÁS	85,66	16,67	76,57	17,14

A 8. és 9. táblázatban az országos átlageredményeket képzési típus szerinti bontásban mutatjuk be. Látható, hogy a szakközépiskolák NYEK évfolyamára jelentkező diákok hozott nyelvtudása mind angol mind német nyelvből elmarad gimnazista társaiktól. Az angol nyelvi eredményekkel kapcsolatban (de a német íráskészségnél is megfigyelhető ez a jelenség) további problémát jelent a szakközépiskolák számára, hogy az elért eredmények szóródása lényegesen nagyobb, mint a gimnáziumi tanulóknál. A táblázatból ugyan nem olvasható ki, de az adatok elemzése során arra jutottunk, hogy ez a nagyobb szórás nem csak országos szinten, hanem az egyes csoportokon belül is jelentkezik, vagyis a szakközépiskolák nyelvi csoportjai nem csak alacsonyabb nyelvi szintről indulnak, hanem a csoportok kevésbé homogén összetételéből adódó nehézségekkel is meg kell birkóznuk.

8. táblázat:

A tanulók teljesítménye angol nyelvből képzési típus szerint (%)

	SZAKKÖZÉP		GIMNÁZIUM	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
OLVASÁS	61,61	22,02	74,31	15,51
ÍRÁS	53,14	28,10	74,94	18,86
HALLÁS	90,54	11,01	94,81	8,24
ÖSSZES	64,68	19,84	78,73	13,22

**9. táblázat:
A tanulók teljesítménye német nyelvből képzési típus szerint (%)**

	SZAKKÖZÉP		GIMNÁZIUM	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
OLVASÁS	51,49	17,60	64,35	17,01
ÍRÁS	54,53	27,23	68,53	20,58
HALLÁS	77,13	12,66	78,29	13,63
ÖSSZES	57,91	16,84	68,75	14,62

A hozott nyelvtudás összefüggései más változókkal

Érdekes eredményeket hozott a tanulók hozott nyelvtudásának összevetése különböző egyéni különbségeikkel. A nyelvi teszteken elért pontszámokat összevetettük a tanulók nemével, a szülők iskolai végzettségével, az általános iskolai idegen nyelvi attitűdökkel, a nyolcadik osztály végén négy tantárgyból (magyar nyelvtan, magyar irodalom, matematika, történelem) elért tanulmányi átlagukkal, a nyelvtanulás kezdetének időpontjával, a nyolcadik osztályos heti nyelvórászámmal, és végül a nyelvértékeszten és a kreativitás feladaton elért pontszámaikkal.

**10. táblázat:
A tanulók nyelvtudása és más egyéni különbségek közötti összefüggések (*r*)**

	ANGOL	NÉMET
Nyelvérték	0,48	0,55
Tanulmányi átlag	0,46	0,50
Anya végzettsége	0,34	0,29
Apa végzettsége	0,28	0,20
Nyelvtanulási attitűdök	0,24	0,22
Nyelvtanulás kezdete	-0,22	-0,15
Óraszám nyolcadikban	0,15	0,19
Nem	-0,05	0,23
Kreativitás	-0,03	0,03

A 10. táblázatban megtalálhatók az angol és a német nyelvi eredményekkel való összefüggések. A jobb áttekinthetőség kedvéért a táblázat sorait a különféle tényezők angol nyelvi eredményekkel való összefüggéseinek szorossága alapján rendeztük sorba. Ez a sorrend az első három helyezett tényezőt tekintve megegyezett a két nyelvnél.

Első helyen a nyelvtanulási képességek, vagyis a nyelvértékeszten elért pontszámok szerepelnek. Ez nem meglepő, hiszen a szakirodalomban rendre a nyelvértékesztek vezetnek a nyelvtanulás sikerét előrejelző tényezők listáját. Ami viszont meglepő, hogy a sokféle háttérrel rendelkező diákok körében is ilyen jól szerepelt a teszt, ami a jövőre nézve igen biztató. Ezt követi a tanulmányi átlag, ami szintén jó előrejelzője az iskolai nyelvtanulás eredményességének. Ez olyannyira igaz, hogy létezik olyan nyelvértékeszt, amelynek részét képezi a diákok tanulmányi átlaga is. Megjegyezzük azonban, hogy ez utóbbi teszttel végzett vizsgálatok megmutatták, hogy a tanulmányi átlag inkább a tanulók verbális intelligenciájáról ad tájékoztatást, mint nyelvtanulási képességeikről. A magyar tanulók körében elvégzett felmérések gyakori eredménye, hogy az anya legmagasabb iskolai végzettsége összefüggésben van iskolai eredményességükkel [7, 8]. Ennek a változónak a harmadik helye tehát szintén nem váratlan. Ezzel tulajdonképpen le is zárult azon tényezők köre, amelyek a szakirodalomban a még elfogadható küszöbértékként kezelt 0,3-es korrelációt meghaladó értéket adtak. A minta méretére való tekintettel még több szignifikáns összefüggést is találunk, de a korrelációk értéke itt már csekély.

Érdekes, hogy az apa végzettsége és a nyelvtudás közti összefüggés az angol nyelvnél jóval szorosabb, mint a német nyelvnél. Míg angolból majdnem eléri az előbb említett határt, a német nyelvnél nagyság szerinti sorrendben csak a hetedik helyre elég a 0,20 érték. A nyelvtanulási attitűdök gyenge teljesítményéért feltehetőleg a már korábban említett általános, „az apátit alig meghaladó” idegennyelv-tanulási attitűd okolható. Szintén gyenge összefüggést találtunk a nyelvtanulás kezdete és a nyelvi teljesítmények között. A negatív érték által jelzett fordított arányosság látszólag a gyakran hallott „minél korábban, annál jobb” sztereotípiát támasztja alá, de az összefüggés mindkét nyelv esetében megfigyelt marginális értéke azt sugallja, hogy a korai kezdés nyújtotta előnyöket az osztálytermi nyelvtanulásnál más tényezők (például a nyelvérték), illetve az életkori sajátosságoknak nem megfelelő osztálytermi folyamatok hatástalaníthatják [9]. A nyolcadikos óraszám halvány összefüggése a nyelvi teljesítményekkel szintén óvatosságra int. A tanárok által oly gyakran áhított magas óraszám helyett a tanítás minősége a mérvadó, amely nehezen mérhető.

A tanulók nemét illetően az angol nyelvénél nem találtunk szignifikáns összefüggést a teszten elért pontszámokkal, míg a német nyelv esetében a lányok nyelvtanulásban megszokott enyhe fölényét mutatja a pozitív korreláció. Úgy tűnik a felmérésben résztvevő tanulók esetében a nyelvtanulás eredményessége teljesen független a tanulók divergens gondolkodási képességétől (köznapri nevén a kreativitásuktól), ami azt jelzi, hogy az általános iskolában alig volt szükségük erre a képességükre. Hogy az eredmények bemutatását egy pozitív gondolattal zárjuk, azt is meg kell említenünk, hogy a szakirodalomban találkozni negatív korrelációkkal is a kreativitást illetően, amit általában azzal magyaráznak, hogy az iskola konformizmusra nevelő légköre nem viseli el az egyénieskedést. Az eredmények tükrében elmondható, hogy a felmérésben résztvevő tanulók egykori iskoláiban szerencsére nem ez a helyzet.

ÖSSZEFOGLALÁS

A felmérés 2004. őszi fordulójának eredményeit a következőképpen foglalhatjuk össze:

- A felmérésben résztvevő iskolák többségében csak egy idegen nyelvet tanultak a diákok. Ha van is második idegen nyelv, annak heti óraszámja nem mindig éri el az OM által javasolt értéket. Mindez annak ellenére történik, hogy az iskolák egy jelentős része taníthatna két idegen nyelvet, ugyanis két nyelvből indított NYEK évfolyamot, és a diákok több mint fele szeretné, ha így lenne.
- A felmérésben résztvevő iskoláknak elegendő nyelvtanárt sikerült mozgósítaniuk a NYEK évfolyam speciális követelményeinek ellátására. Pozitívum, hogy a heti óraszámok az első idegen nyelvénél mindenhol (gyakran jóval) meghaladták az OM ajánlásban szereplő értékeket. Az angolos csoportlétszámokra is hasonló tendencia a jellemző.
- A diákok első idegen nyelvként szinte kivétel nélkül angolt vagy németet tanulnának. A két idegen nyelvet is tanulni kívánó diákok között viszont már nem elhanyagolható azok száma, akik az angol vagy a német nyelv mellett, a franciát, az olaszt vagy a spanyolt is szívesen választanák. Az országos adatok szerint az iskolák jelenlegi kínálatában csak kevés helyen találhatók meg az utóbbi nyelvek.

- A tanulók vegyes érzelmekkel emlékeznek vissza az általános iskolai nyelvtanulásra. Bár a mérleg e téren pozitív, véleményünk szerint nem eléggé. Ennek ellenére biztató, hogy a tanulók vezető indoka a NYEK évfolyamra jelentkezésnél a nyelvtanulás szeretete. Szorosan követte ezt egyfajta „egy nyelvvizsga sosem árt” attitűd, ami az OM ajánlással egybecseng az emelt szintű érettségi célkitűzésében.
- A diákok hozott nyelvtudását illetően megállapítható, hogy a szakközépiskolákba jelentkező diákok eredménye rendre elmarad gimnazista társaikétól. A szakközépiskolák számára további hátrányt jelent a diákok nyelvi szintjének nagyobb szóródása, ami kevésbé homogén, vagyis nehezebben fejleszthető nyelvi csoportokat jelent.
- A diákok egyéni különbségei közül a nyelvérzék áll a legszorosabb összefüggésben a tanulók hozott nyelvtudásával, mind az angol mind pedig a német nyelv esetében. A "minél korábban, annál jobb" álláspont híveit az eddigi eredmények óvatosságra intik, hiszen a nyelvtanulás kezdetének időpontja elhanyagolható korrelációt mutat a nyelvi teszteken elért pontszámokkal. A tanítás minőségéről azonban nem gyűjtöttünk adatokat, így nem tudjuk, hogy mi a jelenség oka.
- Az országos nyelvi felmérések átlagaival összevetve a felmért diákok teljesítménye lényegesen jobb, az egyéni teljesítmények közötti eltérések kisebbek, és szorosabb összefüggés jellemzi nyelvi készségeiket.
- A megkeresett iskolák szívesen vettek (és vettek volna) részt a felmérésben, amiért ezúton is köszönetet mondunk minden jelentkezőnek és résztvevőnek.

A felmérés folytatása a tavaszi félévben természetesen számos kérdés megválaszolására adna lehetőséget a NYEK évfolyamokon folyó idegen nyelvi oktatás eredményességével, illetve az ezt meghatározó tényezők mibenlétével kapcsolatban. Reményeink szerint ez a szakmai jelentés hozzájárulhat egy ilyen felmérés sikeréhez.

IRODALOM

- [1] Oktatási Minisztérium. (2004/03). *Ajánlás a nyelvi előkészítő évfolyammal induló oktatás idegen nyelvi tartalmához*. On-line dokumentum.
<http://www.om.hu/main.php?folderID=710&articleID=1066&ctag=articlelist&iid=1>
- [2] Ottó István (2003). *A nyelvérzék és mérése*. *Alkalmazott Pszichológia*, 5/2, 57-64.
- [3] Ottó István (1998). *The relationship between individual differences in learner creativity and language learning success*. *TESOL Quarterly*, 32, 763-773.
- [4] A nyelvi tesztek angol és német nyelvből a Pécsi Tudományegyetem Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékén Nikolov Marianne irányításával működő munkacsoport készítette.
- [5] Csapó Benő (2002). *Jelentés a 2002. évi angol és német nyelvi felmérésről*. Kézirat. Budapest, OM.
- [6] Csizér Kata, Dörnyei Zoltán, Németh Nóra (2001). *Az idegen nyelvek tanulásával kapcsolatos attitűdök változása az általános iskolások körében az 1990-es évek Magyarországon*. *Modern Nyelvoktatás*, 7/4, 19-30.
- [7] Csapó Benő (1998). *Az iskolai tudás*. Budapest, Osiris.
- [8] Csapó Benő (2002). *Az iskolai műveltség*. Budapest, Osiris.
- [9] Nikolov Marianne (2003). *Angolul és németül tanuló diákok nyelvtanulási attitűdje és motivációja*. *Iskolakultúra*, 8, 61-73.

1. MELLÉKLET: A felmérésben résztvevő iskolák listája

OM AZONOSÍTÓ	TELEPÜLÉS	NÉV
027971	Baja	Türr István Gazdasági Szakközépiskola
037213	Balatonfüred	Széchenyi Ferenc Kertészeti Szakképző Iskola
034142	Barcs	Széchenyi Ferenc Középiskola és Kollégium
028411	Békéscsaba	Gépészeti és Számítástechnikai Szakközépiskola
036378	Bonyhád	Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium
035245	Budapest	Ady Endre Gimnázium
100566	Budapest	Alsóerdősori Ének-Zene Tagozatos Általános Iskola és Gimnázium
035101	Budapest	Bornemisza Péter Gimnázium, Alapfokú Művészeti és Általános Iskola
035256	Budapest	Budai Nagy Antal Gimnázium
035315	Budapest	Budenz József Alapítványi Gimnázium
200346	Budapest	Csanádi Árpád Általános Iskola és Gimnázium
035406	Budapest	Csepel-Sziget Műszaki Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium
035413	Budapest	Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola
035415	Budapest	Kalmár László Számítástechnikai Szakközépiskola
035252	Budapest	Karinthy Frigyes Gimnázium
035253	Budapest	Kispesti Deák Ferenc Gimnázium
035387	Budapest	Kolos Richárd Fővárosi Gyakorló Műszaki Szakközépiskola
035371	Budapest	Kozma Lajos Faipari Szakközépiskola
035374	Budapest	Kvassay Jenő Műszaki Szakközépiskola
035235	Budapest	Leőwey Klára Gimnázium
035430	Budapest	Leőwey Klára Közgazdasági Szakközépiskola és Szakiskola
035324	Budapest	Nagy László Általános Iskola és Gimnázium
035386	Budapest	Pataky István Fővárosi Gyakorló Híradásipari és Informatikai Szakközépiskola
035218	Budapest	Petőfi Sándor Gimnázium
032632	Cegléd	Károlyi Mihály Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola
032549	Cegléd	Kossuth Lajos Gimnázium
037878	Debrecen	Szent József Gimnázium és Kollégium
030179	Dunaújváros	Rosti Pál Gimnázium, Általános és Szakképző Iskola
031624	Eger	Egri Kereskedelmi, Mezőgazdasági, Vendéglátóipari Szakközép-, Szakiskola és Kollégium
031597	Gyöngyös	Berze Nagy János Gimnázium és Szakiskola
030721	Győr	Deák Ferenc Közgazdasági és Informatikai Szakközépiskola
031204	Hajdúböszörmény	Bocskai István Gimnázium
031228	Hajdúszoboszló	Közgazdasági Szakközépiskola
027956	Kiskunhalas	Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron Gimnáziuma
031957	Komárom	Széchenyi István Közgazdasági-Informatikai Szakközépiskola
036725	Kőszeg	Jurisich Miklós Gimnázium és Kollégium
033659	Mátészalka	Esze Tamás Gimnázium
028375	Mezőberény	Petőfi Sándor Gimnázium
029262	Miskolc	Diósgyőri Gimnázium
030701	Mosonmagyaróvár	Kossuth Lajos Gimnázium
037645	Nagykanizsa	Cserháti Sándor Műszaki és Mezőgazdasági Szakképző Iskola
033666	Nyíregyháza	Arany János Gimnázium és Általános Iskola
033683	Nyíregyháza	Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola
027406	Pécs	PTE Babits Mihály Gyakorló Gimnázium és Szakközépiskola
027423	Pécs	Radnóti Miklós Közgazdasági Szakközépiskola
032295	Salgótarján	Madách Imre Gimnázium
032303	Salgótarján	Stromfeld Aurél Gépipari és Építőipari Szakközépiskola
039227	Sárospatak	Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma
029305	Sátoraljaújhely	V. István Közgazdasági és Informatikai Szakközépiskola
030694	Sopron	Széchenyi István Gimnázium
029783	Szeged	Kőrösy József Közgazdasági és Külkereskedelmi Szakközépiskola
030210	Székesfehérvár	Hunyadi Mátyás Közgazdasági Szakközépiskola
030183	Székesfehérvár	Tóparti Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola
036401	Szekszárd	Dr. Kelemen Endre Szakközépiskola és Kollégium
029737	Szentes	Horváth Mihály Gimnázium
100527	Szigetszentmiklós	Kardos István Általános és Közgazdasági Szakközépiskola
035994	Szolnok	Széchenyi István Gimnázium és Általános Iskola
036736	Szombathely	Gépipari és Informatikai Műszaki Szakközépiskola
034163	Tab	Rudnay Gyula Középiskola és Kollégium
038115	Tatabánya	Bárdos László Gimnázium és Szakközépiskola
036032	Törökszentmiklós	Székács Elemér Szakközépiskola Törökszentmiklós
032557	Vác	Váci Madách Imre Gimnázium
037630	Zalaegerszeg	Kölcsey Ferenc Gimnázium
037171	Zirc	III. Béla Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola

KÉRDŐÍV A NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAMON TANULÓ DIÁKOK SZÁMÁRA

KEDVES NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAMOS DIÁK!

Arra kérünk, az alábbi kérdésekre adj öszinte választ. A kérdőívben arra vagyunk kíváncsiak, milyen nyelvtanulási háttérrel, reményekkel és célokkal kezdted meg a tanulást ezen a különleges évfolyamon. Az adatokat jól olvashatóan töltsd ki. Minden kérdőívet lekódolunk és a válaszaidat titkosan kezeljük.

Kódszám: -   - -

A. Milyen idegen nyelveket tanulsz az iskolában? Azt írd elsőnek, amelyikből több órát van egy héten. Ha csak egy idegen nyelvet tanulsz, akkor csak az első oszlopba írd!

Nyelv:	1. _____	2. _____
Hány órád van ebből a nyelvből egy héten?	1. <input type="text"/>	2. <input type="text"/>
Hány tanár tanítja neked ezt a nyelvet?	1. <input type="text"/>	2. <input type="text"/>

B. Nemed? (Tegyél X-et a megfelelő helyre!)

fiú lány

C. Szüleid legmagasabb iskolai végzettsége? (Tegyél X-et a megfelelő helyre!)

Édesanya:

általános iskola szakmunkásképző szakközépiskola gimnázium főiskola egyetem

Édesapa:

általános iskola szakmunkásképző szakközépiskola gimnázium főiskola egyetem

D. Milyen idegen nyelveket tanultál nyolcadik osztályban? Azt írd elsőnek, amelyikből nyolcadikban több órát volt egy héten. Ha csak egy idegen nyelvet tanultál, akkor csak az első oszlopba írd!

Nyelv:	1. _____	2. _____
Hány órád volt ebből a nyelvből egy héten?	1. <input type="text"/>	2. <input type="text"/>
Hányas voltál belőle nyolcadik év végén?	1. <input type="text"/>	2. <input type="text"/>
Hányadik osztályban kezdted tanulni ezt a nyelvet?	1. <input type="text"/> .	2. <input type="text"/> .

E. Milyen volt a nyelvtanulás az általános iskolában? Most néhány jelző-párt látsz, és kérjük, hogy jelöld X-el a köztük lévő ötfokú skálán, hogy a véleményed a két véglet között hol helyezkedik el. Például ha a skálák a macskákra vonatkoznának, és szerinted a macskák rendkívül türelmes, de kissé rendetlen állatok, akkor így kellene jelölnöd a véleményedet:

türelmes	<u>X</u> : _____ : _____ : _____ : _____	türelmetlen
rendes	_____ : _____ : _____ : <u>X</u> : _____	rendetlen

nehéz	_____ : _____ : _____ : _____ : _____	könnyű
kellemes	_____ : _____ : _____ : _____ : _____	kellemetlen
felesleges	_____ : _____ : _____ : _____ : _____	hasznos
érdekes	_____ : _____ : _____ : _____ : _____	unalmas
rossz	_____ : _____ : _____ : _____ : _____	jó

FORDÍTSD MEG A LAPOT ➔

**F. Ha csak rajtad múlna, akkor hány idegen nyelvet tanulnál ebben a tanévben?
(Tegyél X-et a megfelelő helyre!)**

egyét kettőt

G. Ha csak rajtad múlna, akkor milyen nyelv(ek)et tanulnál ebben a tanévben (fontossági sorrendben)?

1. _____ 2. _____

**H. Mindenki más-más okból jelentkezett a nyelvi előkészítő osztályba. Számodra mennyire voltak fontosak a következő szempontok, amikor úgy döntöttél, hogy ebbe az osztályba fogsz járni?
A megfelelő számhoz tegyél X-et az indokok melletti négyzetekbe:**

- 1 = egyáltalán nem fontos
2 = nem igazán fontos
3 = fontos is, meg nem is
4 = elég fontos
5 = nagyon fontos

Azért jelentkeztem a nyelvi előkészítő osztályba, mert...

	1	2	3	4	5
1. ...a választott pályámon nap mint nap idegen nyelvet kell majd használnom.	☐	☐	☐	☐	☐
2. ...szeretném, ha meglenne a nyelvvizsgám, és utána mással tudnék foglalkozni.	☐	☐	☐	☐	☐
3. ...nekem kicsit nehezebben megy a nyelvtanulás, mint másoknak.	☐	☐	☐	☐	☐
4. ...az egyik barátom is ide jelentkezett.	☐	☐	☐	☐	☐
5. ...a szüleim ezt javasolták.	☐	☐	☐	☐	☐
6. ...szeretek nyelveket tanulni.	☐	☐	☐	☐	☐
7. ...itt magas óraszámban tanítják az informatikát.	☐	☐	☐	☐	☐
8. ...sokat szeretnék majd külföldre utazni.	☐	☐	☐	☐	☐
9. ...az általános iskolai tanáraink ezt tanácsolták.	☐	☐	☐	☐	☐
10. ...idegen nyelvű könyveket és magazinokat szeretnék olvasni.	☐	☐	☐	☐	☐
11. ...külföldön vagy egy külföldi cégnél szeretnék majd dolgozni.	☐	☐	☐	☐	☐
12. ...nem tudom, mi akarok lenni, és addig is valami hasznosat csinállok.	☐	☐	☐	☐	☐
13. ...nem annyira ment a nyelvtanulás, és szerettem volna felzárkózni.	☐	☐	☐	☐	☐
14. ...szeretném minél jobban megérteni a külföldi filmeket és zeneszámokat.	☐	☐	☐	☐	☐
15. ...mert a főiskolán/egyetemen úgyis le kell tennem egy nyelvvizsgát.	☐	☐	☐	☐	☐
16. ...így nem kell magántanárhoz járnom nyelveket tanulni.	☐	☐	☐	☐	☐
17. ...a nyelvvizsgákért pontokat adnak a főiskolai/egyetemi felvételin.	☐	☐	☐	☐	☐
18. ...szeretnék minél több idegen nyelven beszélni.	☐	☐	☐	☐	☐
19. ...annál a tanárnál tanulhatom a nyelvet, akinél nyolcadikban.	☐	☐	☐	☐	☐
20. ...ugyanebbe az iskolába jártam eddig is.	☐	☐	☐	☐	☐
21. ...szeretnék összehátrátkozni külföldiekkel.	☐	☐	☐	☐	☐
22. ...jól ment a nyelvtanulás, és szerettem volna még jobban megtanulni egy nyelvet.	☐	☐	☐	☐	☐
23. ...külföldön szeretnék továbbtanulni.	☐	☐	☐	☐	☐

24. Ha más oka is volt, azt írd ide:

I. És végül, kérjük, írd ide, hogy milyen jegyeid voltak a bizonyítványodban nyolcadik osztály végén!

magyar nyelvtan:

magyar irodalom:

matematika:

történelem:

Minden kérdésre válaszoltál?

Köszönjük szépen a segítségéd!